

Door Simone Arts

Nederlands als wereldtaal

Opdracht 1

Lees de tekst en beantwoord de vragen.

Nederlands in het buitenland

Een eind weg kletsen

Ver weg, helemaal tot in het zuidelijkste puntje van Zuid-Afrika kun je mensen een taal horen spreken die verdacht veel op Nederlands lijkt. Ver weg naar het oosten, in Indonesië, hoor je ook veel woorden die je bekend zullen voorkomen. En ver weg naar het westen, in Suriname en op de Nederlandse Antillen, kun je zelfs gewoon Nederlands horen praten. Nederlands is overal. Nou ja, dat is misschien een beetje overdreven, maar Nederlands wordt zeker niet alleen in Nederland en België gesproken. Dus ook zonder vreemde talen te kennen, spreek je als Nederlander **een aardig woordje over de grens**.

Taalexport

Nederland is lange tijd een koloniemacht geweest. Een koloniemacht is een land dat ook nog andere landen in bezit heeft. Zoals je mensen hebt die een tweede huis in Frankrijk hebben, zo had je vroeger landen die ergens anders op de wereld nog een land hadden, of zelfs meerdere. Dat gebeurde vooral in de periode tussen 1600 en 1900. Voor Nederland begon het rond 1602 met de oprichting van de VOC (Verenigde Oost-Indische Compagnie). De VOC ging per schip via Zuid-Afrika naar Oost-Indië (nu Indonesië). Ze wilden producten uit Oost-Indië halen, want daarop konden ze veel winst maken. Omdat de reis ernaartoe lang was, besloten ze onderweg aanlegpunten te maken, zoals in Zuid-Afrika, waar in 1652 de Kaapkolonie gesticht werd.

In de Kaapkolonie spraken de Nederlanders natuurlijk Nederlands, of liever gezegd hun eigen Nederlandse dialect, want Algemeen Nederlands begon in de zeventiende eeuw net pas te ontstaan.

Afrikaans

Het Afrikaans dat in Zuid-Afrika gesproken wordt, is Nederlands dat is beïnvloed door andere talen. In Zuid-Afrika gingen namelijk niet alleen Nederlanders wonen, maar ook Duitsers, Engelsen en Fransen. En ook de oorspronkelijke bewoners, onder wie de Hottentotten, **drukten hun stempel** op de Nederlandse taalmix. Je vindt zelfs invloeden uit het Maleis (uit Indonesië) in het Afrikaans.

Spinnetjie

Kijk, dit is nou een stukje Afrikaans. Het is eigenlijk een tekst van Annie M.G. Schmidt, maar Philip de Vos heeft er Afrikaans van gemaakt.

Spinnetjie
Die spinnekop Sebastiaan;
Met hom het dit sleg gegaan
LUISTER!
Hy sê vir al sy spinnevrinde:
Ek voel vandag verlep,
Maar tog voel ek 'n drang van binne
Om te wewe aan 'n web.

(Dit is de spin Sebastiaan.
Het is niet goed met hem gegaan.
Luister!
Hij zei tot alle and're spinnen:
Vreemd, ik weet niet wat ik heb,
Maar ik krijg zo'n drang van binnen
Tot het weven van een web.)

Uit: Philip de Vos & Piet Grobber, *Die spree met foete*, Human & Rousseau, Kaapstad, 2002.

Maleis

Hoe het Maleis in Zuid-Afrika is terechtgekomen, is niet zo'n ingewikkeld verhaal als je zou denken. In de tijd van de VOC dreef Nederland heel veel handel met Oost-Indië. Op de lange reizen was de Afrikaanse Kaapkolonie een belangrijk tussenstation waar ook slaven uit Indië mee naartoe werden genomen. Die slaven brachten het Maleis mee naar Zuid-Afrika. Het Afrikaans is dus echt een mengtaal, waar het Nederlands het duidelijkst in doorklinkt.

Op pakansie naar Indonesia

In het Bahasa Indonesia, de taal van Indonesië, komen honderden Nederlandse woorden voor, maar soms zijn ze een beetje vervormd. Voorbeelden van woorden die in het Indonesisch precies hetzelfde zijn als in het Nederlands, zijn gratis, hutspot, opa, rimpel en vla. Bijna hetzelfde zijn polisie, bioskop en energi.

West-Indische Compagnie

Behalve de VOC was er ook de WIC (West-Indische Compagnie), die naar Amerika voer. Nederland bracht vanaf de kust van Guinee (in Afrika) op een gegeven moment ook neger-slaven naar Amerika, onder andere naar Suriname in Zuid-Amerika.

Tegenwoordig is Suriname wat de taal betreft een nogal ingewikkeld land. Er bestaan verschillende talen naast elkaar, die elkaar beïnvloed hebben en dat nog altijd doen. Je kunt de in Suriname voorkomende talen grof indelen in Surinaams-Hindi, Surinaams-Javaans, Caraïbisch en Surinaams-Nederlands, dat ook wel takki-takki, Negerengels of gewoon Surinaams wordt genoemd.

Neder-Engels

In het Nederlands gebruiken we heel veel Engelse woorden. Maar er zijn – jawel! – ook een paar Nederlandse woorden in het Engels terechtgekomen. Een paar voorbeelden:

- To snoop: rondneuzen; zijn neus in andermans zaken steken. Een 'snooper' is een pottenkijker of een bemoeial. 'Snoop' is in de negentiende eeuw in het Engels-Amerikaans terechtgekomen als afleiding van het Nederlandse woord 'snoepen', dat als betekenis heeft gehad: iets stiekem eten. 'Snoepen' is in die betekenis dan ook verwant aan 'snappen': iemand betrappen die iets stiekem doet.

- Snack: hapje, tussendoortje. Het Engelse woord 'snack' is afgeleid van het oude Nederlandse woord 'snacken' dat 'met gretigheid naar iets happen' betekent (denk ook aan '**snakken naar**'). Wat extra grappig is aan dit woord, is dat het inmiddels weer vanuit het Engels naar het Nederlands is gekomen en nu alweer zo is ingeburgerd, dat je er meestal niet eens meer aan denkt dat het eigenlijk Engels is.

Ook in het Frans zitten Nederlandse woorden, zoals mannequin – dat afgeleid is van manneke –, drogue – dat komt van gedroogde kruiden – en fauteuil, van het Nederlandse 'vouwstoel'.

Naar: Wim Daniëls, *Over Nederlands gesproken ... het verhaal van onze taal*, uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V., 2007.

Vragen

- 1 Hoe komt het dat de Nederlandse taal op allerlei plekken op de wereld wordt gesproken?
- 2 Wanneer is de 'export' van het Nederlands begonnen?
- 3 Schrijf ten minste drie talen op die het huidige Afrikaans hebben beïnvloed.
- 4 Wat betekenen de volgende uitdrukkingen of zegswijzen uit de tekst?
 - a een eind weg kletsen;
 - b een aardig woordje over de grens spreken;
 - c een stempel drukken op iets;
 - d snakken naar iets.
- 5 Probeer de betekenis van de volgende woorden te raden.

Afrikaans

- a baba
- b snijddokter
- c vuurhoutjie
- d apartheid

Bahasa Indonesia

- a kampiun
- b operasi
- c panekuk
- d pakansi
- e rebewes
- f kakus

- 6 Het Nederlands is in nog veel meer talen terechtgekomen. Vooral woorden uit de scheepvaart, de politiek en uit Nederlandse sporten als schaatsen doen het internationaal erg goed. Kijk maar eens goed naar de volgende woorden. Van welk Nederlands woord zijn deze woorden afgeleid?

Russisch

- a ankor
- b kajuta
- c vlag

Japans

- a kurappusukaatsu

Italiaans

- a il poldermodello

Opdracht 2

Niet alleen de Nederlandse taal kom je overal ter wereld tegen, Nederlandse mensen ook! Het volgende verhaalfragment gaat over Marloes de Vries. Ze emigreert samen met haar ouders en broers Mick en Luc naar Nieuw-Zeeland. Daar valt het toch nog wel tegen met de Nederlandse woorden. En trouwens ook met de Engelse ...

Lees het fragment en beantwoord de vragen.

Eerste schooldag

Mountain Valley High School is een verzameling houten en stenen gebouwtjes. Het lijkt nog het meest op een kazerne, maar dan gelegen in een prachtig aangelegd park. Er staan zelfs picknicktafeltjes onder de bomen. Het is onvoorstelbaar hoeveel ruimte de school in beslag neemt. Mijn oude school zat ingeklemd tussen een supermarkt en huizen. Het plein was nog niet een kwart van dit.

Mam parkeert de auto pal voor de school. Shit. Ik glijd onderuit in mijn stoel.

'Mam!' sis ik. 'Zet hem nou niet hier neer waar iedereen ons kan zien. Waarom zet je hem niet om de hoek.'

Mijn moeder haalt haar schouders op.

'Waarom? Hier is een plekje vrij.'

Ik stap zo nonchalant mogelijk uit. Hopelijk merkt niemand me op. Maar iedereen kijkt natuurlijk naar me. Ik val ook nogal op in mijn spijkerbroek en T-shirt. De hele school is namelijk gekleed in A: een geruite rok met witte bloes (meisjes) of B: een grijze broek en grijs overhemd (jongens). Sommigen dragen ook nog een donkerblauwe wollen trui. Ik kan wel door de grond zakken van ellende. Dat uniform leek me vreselijk, maar ik kan nu niet wachten tot ik ook zo'n tutrok aanheb en niet meer opval.

Iedereen staart naar me als ik achter mijn moeder aan het plein op sjok. Tot overmaat van ramp zegt mijn moeder heel vrolijk 'good morning' tegen een paar grote jongens die op de stenen trap bij de deur rondhangen. Tot mijn grote verbijstering zeggen ze heel vriendelijk 'hello' terug! Eentje heeft zijn grijze shirt over zijn broek hangen en de broek is hem zeker twee maten te groot en hangt laag op zijn heupen. Goed zeg! Hij ziet er zelfs in dat uniform nog cool uit.

Binnen komt een vrouw met uitgestoken hand op ons af lopen. Ze zegt van alles in het Engels maar ik versta slechts twee woorden: welkom en uniform. Ze praat met mam. Ik kijk om me heen. Zie een lange, brede gang, met veel deuren en kapstokken. Net als een Nederlandse school dus.

De vrouw heet Mrs. Smith en ze is de *principal*. Ze opent een grote kast in een soort rommelhok en haalt een geruite rok, donkerblauwe trui, wit bloesje en gestreepte stropdas tevoorschijn. Ik krijg het in mijn armen geduwd en mag vervolgens achter een oud gordijn kruipen om het te passen. Ik ontdek dat de rok van dichtbij niet donkergrijs is, maar heel fijn rood-grijs-wit geblokt. Diep ongelukkig kom ik de kast uit. Marloes komt uit de kast, haha. Ik hoor het mijn vrienden in Nederland al zeggen. De rok komt tot ver over mijn knieën, veel te lang dus. De bloes hangt op mijn heupen en is zeker twee maten te groot.

Mrs. Smith knikt goedkeurend. 'Perfect,' zegt ze. 'Let's go.'

Ik voel me net onze ouwe handvaardigheidlerares in deze kleren. Nou ja, ik zal in ieder geval niet meer opvallen. Hier loopt iedereen voor joker.

Mijn moeder geeft me een bemoedigend klopje op mijn rug. Ze probeert me een zoen te geven; ik kan gelukkig net op tijd wegduiken. Snel loop ik achter Mrs. Smith aan. Ik kijk nog even om en mijn moeder zwaait naar me. Ik steek heel snel en kort mijn hand op. 'Doei.'

'Dag schat, veel plezier vandaag,' zegt ze.

Nou ja, hoe dom kan een mens zijn? Alsof ik hier vandaag veel plezier zal hebben!

Ik zeg niks terug. Het is verdorie haar schuld dat ik hier loop. Ik neem me voor vanavond heel stilletjes te zijn en heel treurig te kijken. Dan zal ze zich lekker schuldig voelen.

Aan: Eva Kroese
Van: Marloes de Vries
Datum: 17 maart
Onderwerp: 1e schooldag

Hey Eef,

Mijn eerste schooldag zit erop en het was doodeng! Ik zit in klas 10BA. Die 10 betekent tiende groep; ze tellen gewoon door na de basisschool. BA komt van Barr, dat is de achternaam van mijn decaan. De eerste les was Engels, dat geeft Mr. Barr, dus dat kwam goed uit. Ik moest eerst een afschuwelijk uniform aan, een Schots geruite rok met een witte bloes en een stropdas! Het leek Zweinstein wel, alleen de zwarte cape ontbrak. Er zitten 21 mensen in de klas en die zaten me allemaal aan te gapen. Ik moest voor de klas komen en mezelf voorstellen. Dus ik zei dat mijn naam Marloes de Vries is en

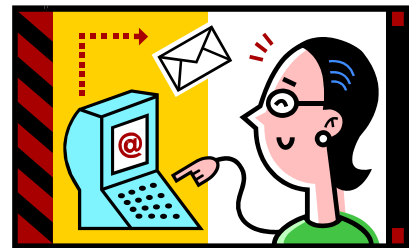
toen begonnen de eersten al te lachen. Mr. Barr probeerde mijn naam uit te spreken en dat klonk ongeveer zo: maur-loes (langgerekte 'oe') da Wriews (langgerekte 'ie'). Daarna kwam een heel verhaal waar ik bijna niks van verstond want echt, het Engels lijkt hier helemaal niet op de taal die ze in *The Bold and the beautiful* spreken.

Ik moest naast een meisje met zwart haar zitten. Ik geloof dat ze Arrelha heet. In elk geval iets vreemds. Ik ben de hele dag aan haar blijven plakken. Na Engels hadden we handenarbeid, dat was best leuk. Daarna kookles (koekjes bakken en opeten!). Tijdens die les mocht je met elkaar praten. Af en toe zei iemand iets tegen me, maar ik verstond het niet. Arrelha vertelde (geloof ik) dat de kookles geen zak aan is en dat het meisje met het rode haar Hailey heet en haar BFF (Best Friend Forever) is. Het woord *lunch time* snapte ik natuurlijk wel. De meeste mensen trokken meteen een sprintje naar de *tuck shop* (soort kiosk) voor junkfood. Weet je wat ze hier graag eten? Een vleespastei, en dat noemen ze een *pie* (spreek uit als 'paai'). Op het bord bij de tuck shop stond dus in koeienletters *hot pies*. Hete pies. Lekker hoor.

Ze gaan hier van kwart voor negen tot drie uur naar school. Elke dag, ook op de basisschool, hoorde ik van mam. Niks geen vrije woensdagmiddag. Vanaf volgende week brengt en haalt mam me niet meer, maar ga ik met de schoolbus.

Ik heb een stapel leesboeken gekregen om het Engels te oefenen en een vel papier met vijftig wiskundeopdrachten. Daar heb ik de hele week voor. Schoolboeken hebben ze niet. Je neemt zelf schriften mee en de lesstof staat op een paar A4'tjes.

Hoe gaat het met jou en met Saskia, Nienke en alle anderen? Ik stuur snel foto's, want ik kan je toch niet uitleggen hoe het er hier uitziet. Maar het is vet mooi, dat wel. Het lijkt wel alsof we op vakantie zijn. We zijn al naar het strand geweest. Ik heb een grote slaapkamer maar dat kan ook wel zo lijken omdat er bijna niks in staat, alleen een oud bed. Ik kan vanuit het raam de bergen zien. Mail gauw terug. Msj.

Xoxoxoxo (hugs and kisses) Marloes

Naar: Wendela Walta, *Verder dan ver*, Uitgeverij Van Holkema & Warendorf, 2007.

Vragen

- 1 Waarom wil Marloes toch graag een uniform aan op haar nieuwe school?
- 2 De high school ziet er anders uit dan haar oude school in Nederland. Wat is het verschil?
- 3 Met welke school vergelijkt Marloes haar nieuwe school? Waarom?
- 4 Waarom verstaat Marloes de woorden 'welcome' en 'uniform' wel?
- 5 Verzin zelf ten minste drie andere, nog niet in de tekst genoemde woorden die Marloes vast wel verstaat.
- 6 Stel je voor dat jij je zou moeten voorstellen in een Engelse klas. Hoe zouden je klasgenoten jouw naam uitspreken? Schrijf je naam zo op.